

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРАКТИК ЯК ЦІННІСТЬ СУЧАСНОГО СОЦІОКУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ ЛЮДСТВА В ІНФОРМАЦІЙНУ ЕПОХУ

У статті представлена та проаналізована проблема індивідуалізації соціальних практик, яка окреслюється в сучасних соціологічних теоріях у працях: М. Кастельса, Д. Белла, М. Маклюєна, А. Тоффлера, А. Турена, Й. Масуди та інших. Аргументовано, що індивідуалізація соціальних практик виступає цінністю сучасного соціокультурного розвитку людства в інформаційну епоху. Зміна цінностей, особливостей способів спілкування, породженні цифровою революцією, сприяли посиленню індивідуалізації соціальних практик. Зростання складності соціального життя супроводжується інтенсифікацією процесів обміну інформацією та підвищенням потреби людей в ній. Інформаційна епоха призвела до появи у сучасної людини різноманітних, іноді конфліктуючих, ідентичностей та нових статусів.

Ключові слова: *індивідуалізація, соціальні практики, соціокультурний розвиток людства, інформаційна епоха, цифрова революція, інформаційне суспільство, інформаційні технології*

В статье представлена и проанализирована проблема индивидуализации социальных практик, которая определяется в современных социологических теориях в работах: М. Кастельса, Д. Белла, А. Тоффлера, А. Турена, Дж. Масуди и других. Аргументировано, что индивидуализация социальных практик выступает ценностью современного социокультурного развития человечества в информационную эпоху. Изменение ценностей, особенностей способов общения, рожденные цифровой революцией, способствовали усилению индивидуализации социальных практик. Рост сложности социальной жизни сопровождается интенсификацией процессов обмена информацией и повышением потребности людей в ней. Информационная эпоха привела к появлению у современного человека различных, иногда конфликтующих, идентичностей и новых статусов.

Ключевые слова: *индивидуализация, социальные практики, социокультурное развитие человечества, информационная эпоха, цифровая революция, информационное общество, информационные технологии*

The article presents and analyzes the problem of individualization of social practices, as defined in contemporary sociological theory in the works: M. Castells, D. Bell, A. Toffler, A. Touraine, J. Masouda and others. Argued that the individualization of social practices favor the values of modern socio-cultural development of humanity in the information age. Changing values, characteristics of communication modes, born digital revolution have contributed to increasing individualization of social practices. The growth of social life is accompanied by intensification of information exchange and increasing needs of the people in it. The information age has led to the emergence of modern humans of different, sometimes conflicting, identities and new statuses.

Keywords: *individualization, social practices, social and cultural development of mankind, the information age, the digital revolution, information society and information technology*

Актуальність дослідження. *Поняття індивідуалізації соціальних практик ще не набуло чинного наукового статусу в соціологічній науці. Але сучасний соціокультурний розвиток людства в інформаційну епоху обумовлює звернення уваги науки на вимір індивідуальної діяльності. Створюється цінність впливу індивіда на систему суспільних відносин. Індивід змінює суспільство, обумовлюючи його розвиток, і розвивається сам. Соціолог дослідник повинен*

прогнозувати зміни у розвитку суспільств та індивідів, шляхом коректного й ґрунтовного аналізу індивідуалізації соціальних практик. Соціальні практики протягом останніх двох десятиліть стали актуальними об'єктами досліджень в предметних сферах соціології, соціальної антропології і соціальної психології. Об'єктом соціальної практики виступають – способи життєдіяльності людей. Останні не залежать від біологічної природи індивідів. Вони визначають місце великих груп людей в суспільстві, їхні інтереси, характер взаємодії з іншими соціальними групами. Тому розвиток суспільства – це завжди зміна тієї системи відносин, в яку включені люди, і яка, будучи створена їх власною діяльністю, виступає разом з тим регулятором цієї діяльності.

Зміни характеру способів, спілкування, стимульовані цифровою революцією, сприяли посиленню індивідуалізації соціальних практик, зміни співвідношення між сферами суспільного і приватного життя на користь останньої. Зросла складність соціального життя, що супроводжується інтенсифікацією процесів обміну інформацією. Підвищення потреби людей в інформації призвело до появи у сучасної людини різних, іноді конфліктуючих, ідентичностей та нових статусів. Все це вимагає освоєння нових комунікативних навичок, необхідних не тільки для успіху і функціонування, але і для виживання в сучасному суспільстві, у зв'язку з цим відбувається зміна співвідношень типів особистості в соціумі. Комплексного дослідження змін цінностей сучасної людини під впливом індивідуалізації соціальних практик ще не проводилось. Все це вказує на об'єктивні причини актуальності даного дослідження. Постає важливе питання – яким чином в інформаційну епоху відбувається індивідуалізація соціальних практик, якими будуть наслідки цього процесу?

Враховуючи дане питання, автором в якості дослідницької **мети** визначено спробу охарактеризувати особливості сучасного соціологічного аналізу індивідуалізації соціальних практик як цінності соціокультурного розвитку людства в інформаційну епоху.

Важливі питання, які висвітлюється в цій статті пов'язані з проблемою соціокультурного розвитку людства:

По-перше, яким чином зміна індивідуалізації соціальних практик впливає на формування людини сучасної інформаційної епохи?

По-друге, яким чином змінюється індивідуальність особистості в ході трансформацій людської діяльності та активності?

По-третє, яким чином трансформується суспільство в ході індивідуалізації соціальних практик?

Кругообіг різноманітних процесів, відносин, взаємозв'язків, які нав'язують людині певні стандарти життя і діяльності, цінності, зразки поведінки у сучасному суспільстві створюють низку стереотипних поглядів на життя. Тим самим – людина втрачає власну індивідуальність і репродукує індивідуальність іншої людини – авторитета, або групи людей – колективу. У цих умовах дуже важливо захистити і розвинути власну унікальність, самобутність людської особистості, зберегти індивідуальність людини. Бо індивідуальність – це відображення людиною власного погляду на картину світу, яку вона сприймає через рефлексію особистісного сприйняття соціальної реальності.

Недарма поняттю "індивідуальність" віддають важливу роль у соціальному пізнанні, адже воно допомагає у розкритті сутності соціальних явищ, механізмів

функціонування суспільних законів. Інтереси сучасної науки і практики вимагають всебічного вивчення людської індивідуальності, так як вона є особливою формою буття людини в суспільстві, і від її розвитку в остаточному підсумку залежить і розвиток суспільства.

Концепція етапів суспільно-історичного розвитку, висунута К. Марксом, де історія виглядає як діяльність людей, які переслідують свої цілі, встановлювала залежність соціальних зв'язків, структур, інститутів від взаємообумовленості буття людей, від форм їх відокремлення, індивідуалізації, самоствердження. Скільки людей, стільки й індивідуальних цілей, які, на думку Маркса, так чи інакше детерміновані суспільними умовами буття. К. Маркс зазначав, що, розглядаючи людську історію, можна виявити, що розвиток суспільства виступає в деякому (а, може бути, і в кінцевому) рахунку як процес становлення і вдосконалення людської індивідуальності [1]. Тільки з виділенням людської індивідуальності з первісної соціальної злитості і нерозрізненості історія, власне і починається, і знаходиться в подальшому з процесом індивідуалізації в нерозривному зв'язку. Маркс виділив три етапи історичного вдосконалення людської індивідуальності в зв'язку з розвитком суспільства.

- Початковий етап характеризується відносинами особистої залежності, які властиві першим формам суспільства, при яких продуктивність людей розвивається лише в незначному обсязі і в ізольованих пунктах.

- Другій великій формі властива особиста незалежність, вона заснована на речовій залежності, вперше утворюється система загального суспільного обміну речовин, універсальних відносин, всебічних потреб, універсальних потенцій.

- На третьому ступені з'являється вільна індивідуальність, заснована на універсальному розвитку індивідів і на перетворенні їх колективної, суспільної продуктивності в суспільне надбання.

Отже, з концепції К. Маркса можна встановити, що еволюція соціальних зв'язків між людьми переходить від безпосередніх залежностей між людьми до опосередковано-речових залежностей, що передбачає індивідуальну незалежність, а потім і до зв'язків, обумовлених розвитком людських індивідуальностей. У цьому плані історичний процес постає як результат індивідуальної діяльності людей, як підсумок розвитку людської індивідуальності. І суспільна історія людей завжди є лише історією їх індивідуального розвитку, усвідомлюють вони його чи ні.

Таким чином, суспільство зацікавлене в зростанні індивідуальності людини і має спрямовувати на це зростання всі можливі засоби і сили. До цього має бути залучено в першу чергу освіту, яка безпосередньо впливає на формування людини в цілому, на її самовизначення і самоствердження. Людина вже з ранніх років свого життя повинна усвідомлювати значущість своєї індивідуальності, прагнути до самовдосконалення та саморозвитку.

Однак, що ми бачимо на сучасному етапі розвитку людини?

Для соціального розвитку ХХ-ХХІ сторіч характерна тенденція до індивідуалізації особистого життєвого шляху індивіда у межах швидкозмінного соціального середовища. Соціальна індивідуалізація – це процес перенесення інституціональних функцій соціальних груп та спільнот, соціальних інститутів та

організацій на індивіда. Завдяки цим процесам індивід постає як основний соціальний актор, який є основною соціальною рушійною силою. Чи насправді все так просто, як здається на перший погляд? Спробуємо в цьому розібратись.

На сучасному етапі розвитку людства помітними стають тенденції розвитку інформаційного суспільства, які створюють корінні зміни у виробництві, споживанні та поширенні інформації, які в свою чергу ведуть до суттєвих змін у всіх сферах суспільного життя, трансформуючи ту систему зв'язків і відносин, яка склалася на етапі постіндустріального розвитку. Збільшення масштабів застосування інформаційних технологій, утвердження комп'ютерів як невід'ємної частини життя людини породжує абсолютно нові закони соціального становлення та розвитку особистості. Як відзначав М. Кастельс, сучасне суспільство являє собою «мережеві» структури, саме через мережі відбувається становлення нових форм різних соціальних інститутів і спільнот. При цьому «Кожне технічне досягнення міцно зчеплене з необхідними психосоціальними і особистісними трансформаціями, які передували технологічному прориву і тим, що слідує за ним» [2, с.123].

Звісно, якщо поглянути на інформаційні технології, наприклад – Інтернет як компонент об'єктивної реальності по-різному впливає на індивіда, змінює повсякденні практики, витісняє звичні форми роботи, комунікації, освіти, розваг і заміщає їх новими. Необхідність, освоєння нових інформаційних технологій жорстко диктується міркуваннями підтримки соціального статусу і соціокультурної ідентичності, що стає принципово новим чинником формування особистості.

Отже, як ми бачимо – не все так просто, як здається з першого погляду – соціальна індивідуалізація особистого життєвого шляху індивіда у межах швидкозмінного соціального середовища має складний характер буття, який супроводжується низкою соціальних проблем, які детермінують образ життя людини її цінностей та відносин з іншими людьми. Людина знаходиться під гнітом очікуваної від неї діяльності, яка притаманна більшості, від неї потребують знати, вміти як всі, та постійно відповідати стандартам, встигати змінюватись та змінювати самій. Тобто – основною цінністю інформаційного суспільства – є цінність знання. Без постійного накопичення знань та репродукції їх у соціальних практиках людина втрачає власну цінність і тим самим стає аутсайдером сучасної епохи розвитку людства.

Також варто відзначити, що відбувається зміна соціальних відносин людей під впливом сучасних інформаційних технологій, супутня цьому віртуалізація життя ведуть до трансформації особистості; при цьому характер особистісних трансформацій і способу життя людини під впливом інформаційних технологій все ще залишаються маловивченими. Становлення інформаційного суспільства спричинило за собою як глибокі трансформації в суспільстві (зміна середовища існування сучасної людини, трансформація свідомості, емоційне відчуження, десоціалізацію) так і необхідність по-новому осмислити процес становлення особистості.

Зі зміною соціальних практик значного впливу зазнає культура суспільства та індивідів. Наприклад, Д. Белл розробив найбільш впливову концепцію постіндустріального суспільства в якій чітко вказується як змінюється культура під впливом індивідуалізації соціальних практик. Він виділив такі основні риси постіндустріального суспільства:

1. Центральна роль теоретичного знання.
2. Зростання класу носіїв знання (спеціалісти та професіонали).
3. Перехід від виробництва товарів до виробництва послуг.
4. Зміни в характері праці. Якщо в індустріальному суспільстві праця – це взаємодія з "видозміненою" природою, з технікою, то в постіндустріальному суспільстві праця стає взаємодією з іншими людьми, перш за все – в домінуючій сфері послуг.
5. Інституціоналізація науки, її "зрілий" стан.
6. Технологічне зростання, особлива значимість інформаційних технологій (у зв'язку з цією рисою постіндустріальне суспільство називають також "інформаційним" або "технотронним").
7. Зміна структури нерівності.

Белл виділяє і ряд інших рис, але нас тут цікавить, головним чином, характеристика культури постіндустріального суспільства. Белл вважав, що зміни культури, що відбуваються при переході до постіндустріалізму, мають швидше негативний, ніж позитивний характер.

Слід зазначити, що Белл вважає сферу культури відносно автономною від техніко-економічної та політичної сфер. Ці сфери, природно, взаємодіють і впливають одна на одну, але розвиваються відповідно до власних специфічних принципів.

Белл вважає, що для більшості соціологів-класиків (серед них він виділяє К.Маркса, М.Вебера, П.Сорокіна і Т. Парсонса) характерне сприйняття суспільства як єдності соціальної структури і культури. Але, на думку Белла, протягом ХХ століття в західних капіталістичних суспільствах наростала "роздільність соціальної структури (економіки, технології та системи зайнятості) і культури (символічного вираження смислів)". Соціальна структура базується на принципі формальної раціональності та ефективності, а культура сягає корінням у "антиномічне виправдання розвитку особистості" [3]. Культура, фокусуючись на бажаннях і потребах особистості, вступає в протиріччя зі структурними принципами, які вимагають підпорядкування особистості вимогам формальності, ефективності і т.д. Особистість починає сприймати структурний вимір суспільства, як вороже й чуже.

Ще в ХІХ столітті, на думку Белла, цього розколу не існувало. Культурні значення і цінності підтримували (легітимізували) соціальну структуру, а не заперечували її основоположні принципи. Але розвиток капіталізму, що призвів до матеріального достатку і підбурює гонку за задоволеннями як один з головних чинників економічного зростання, саме перетворює людину на гедоніста, який не бажає обмежувати себе. Проблема ж полягає в тому, що економіці як і раніше потрібен дисциплінований, раціонально мислячий працівник, а не тільки безтурботний споживач. "Антиномічність" культури не є специфікою тільки лише західних культур ХХ століття. Вона властива багатьом культурам в певні історичні епохи і породжується "прагненням" Я "вийти" за межі "досягти певної форми екстазу"; "розширити" я "до нескінченності або зробити його об'єктом ідолопоклонства"; "затвердити безсмертя або всемогутність". Витоки цих бажань кореняться, згідно Беллу, в обмеженості людської природи, що породжує спроби подолати реальність смерті.

Белл пов'язує твердження подібних установок із зростанням класу інтелектуалів, що породжує "критичні ідеї", а також з виникненням молодіжного руху, який "шукає самовираження і самовизначення в змінених формах свідомості, культурному бунті і практично необмеженої особистої свободи". Белл має на увазі відомий рух Контркультури, що охопив в 60-ті роки ХХ століття всі західні країни, але особливо активно в США.

Епоха Контркультури, в деякому сенсі переломна для західних суспільств. Саме Контркультура перетворила цінність самореалізації особистості з елітарної, властивою раніше лише "богемі" та частини інтелектуалів, у цінність "масову", одну з основних для культури епохи постіндустріалізму. В епоху постіндустріалізму розрив між "культурою" і "структурою" набуває катастрофічного характеру, оскільки структура суспільства втрачає всяке культурне обґрунтування. Іншими словами, культура втрачає функцію легітимації соціального порядку, одну з базових своїх соціальних функцій.

Отже, як бачимо, міркування Д. Белла підтверджують нашу думку про те, що людина сучасної інформаційної епохи живе, сприймаючи її як щось вороже й чуже, як щось, що потребує від неї постійних змін та руху, який передбачений зміною соціальної структури та культури постіндустріального суспільства, які втрачають свої базові функції. Основною цінністю людини стає – цінність самореалізації та індивідуалізації соціальних практик.

Також, істотний внесок у вивчення проблем інформаційного суспільства внесли М. Маклюен, Е. Тоффлер, А. Турен. Зокрема, М. Маклюен надав імпульсу сучасним дослідженням культури інформаційного суспільства, виділивши вплив «засобів спілкування» на зміну способів мислення і сприйняття світу особистістю. М. Маклюен виявив, що в сучасну епоху не тільки телевізійне сприйняття, а й уся життєдіяльність сучасного суспільства почала все більше здійснюватися відповідно до принципу мозаїчного резонансу: за допомогою телекомунікацій, мас-медіа і комп'ютерів електрика як би продовжує центральну нервову систему людини до утворення так званих «глобальних об'ємів», де все виявляється взаємозв'язане, і в результаті формується так зване «глобальне село» – земна куля, зв'язана електрикою, пише М. Маклюен, стає не більша села. Сучасна цивілізація «глобального села» («global village»), за словами Г. М. Маклюена, намагається відродити природне аудіовізуальне, багаторівневе сприйняття світу і колективність, але на новій електронній основі – через заміну письмово-друкарських мов спілкування радіотелевізійними та мережевими засобами масової комунікації [4, с. 229]. Так, нові електронно-інформаційні засоби комунікації руйнують «галактику Гутенберга», зумовивши тим самим виникнення багатовимірного комунікативного простору. Канадський мислитель переконаний, що у наш час кожен із новітніх засобів комунікації дає поштовх до нового «розширення» людських можливостей, змінюючи як соціокультурний простір загалом, так і усвідомлення особи в його межах зокрема: «В нашу електричну епоху ми бачимо себе такими, котрих все більше й більше можна перевести у форму інформації й такими, що рухаємося у бік технологічного розширення свідомості» [5, с.14]. Так, новітні технічні засоби формують нові суспільні запити й потреби, вони видозмінюють не тільки спосіб життєдіяльності людини та її повсякденні звички, а й моделі мислення та ціннісні орієнтації особи. Ідеї, запропоновані Маклюеном, влучно екстраполюються на сучасний

соціокультурний простір, допомагаючи особі стати учасником процесу функціонування новітніх комунікативних інформаційних систем. Отже, можна зробити висновок, що розвиток інформаційно-комунікаційних технологій дозволяє людям швидше створювати нові соціальні практики й індивідуалізувати їх, що в свою чергу прискорює процес трансформаційних змін у суспільствах.

На відміну від Маклюена – Е. Тоффлер виявив соціально-економічні тенденції, які супроводжують розвиток інформаційних технологій, зокрема, передбачив підвищення інтерактивності засобів масової інформації за рахунок впровадження нових мережевих засобів комп'ютерних технологій. В його основних роботах викладено тезис про те, що людство переходить до нової технологічної революції, тобто на зміну першої хвилі аграрної цивілізації і другої (індустріальної цивілізації) приходить нова, яка веде до створення надіндустріальної інформаційної цивілізації. Тоффлер попереджує про нові складнощі, соціальні конфлікти і глобальні проблеми, з якими зіткнеться людство на переході між XX і XXI століттями.

Міжособистісні відносини в новому суспільстві, на думку Тоффлера, стають все більш нестійкими, носять короткочасний характер. Сім'я еволюціонує до нових, різноманітних форм. На зміну цінностям індустріальної епохи приходять менш довговічні і більш ефемерні цінності. Єдина ідеологія індустріального суспільства йде в минуле, в новому суспільстві згоду втрачено, воно не може прийти до єдиного стандарту поведінки, мови, правил. Встановлюється "мозаїка" ціннісних орієнтації, що відображає високий рівень диференціації соціальної структури суспільства. Класи розпадаються на більш дрібні утворення – соціальні групи, кожна з них володіє своєю "мінікультурою" і характерним способом життя, завдяки чому відбувається "вибух субкультур".

Дуже цікавим є погляд Е. Тоффлера на освіту сучасності: «У 21 столітті безграмотним вважається вже не той, хто не вміє читати і писати, а той, хто не вміє вчитися, доучуватися і перенавчатися» [6]. Антитехнократичні погляди Тоффлера демонструють його критичний погляд на сучасну інформаційну епоху, адже використання нових технологій стане передумовою звільнення багатьох робочих місць та збільшення безробіття. Регулювання державою рівня зайнятості має дуже велике значення у цьому випадку. Отже, інформаційна епоха породжує низку ризиків існування людей – можливостей індивідуалізації соціальних практик та здатності оволодіти цінностями сучасної епохи.

Французький соціолог А. Турен на відміну від Е. Тоффлера, визнаючи ту позитивну роль, яку в минулому зіграли функціоналізм і структуралізм, Турен вважає, що для аналізу процесів, що відбуваються в сучасному динамічному суспільстві, вони недостатньо ефективні. Вчений пропонує соціологію дії (акціонізм) як найбільш адекватний метод дослідження суспільства. Згідно з цією концепцією в центрі соціології Турена опиняється поняття соціального руху, яке призначено для позначення центральних конфліктів, тобто, тих, що ставлять під сумнів суспільний контроль над історичністю, над моделями створення суспільних відносин. У соціальному русі підкреслюється його культурна орієнтованість і соціально конфліктна дія. Соціальний рух має місце там, де є конфлікт відносно культурних цінностей та орієнтацій, але Турен наголошує на тому, що ці культурні орієнтації не є різні, вони спільні для тих, хто прагне встановити контроль над ними. Турен подає образ соціального руху як

колективного діючого суб'єкта, що включений в конфлікт за суспільне управління культурними ресурсами. Він також наголошує на тому, що конфлікт може існувати тільки у відкритому суспільстві, наділеному демократичними інститутами та при відмові від авторитету абсолютної держави. Соціальні рухи, на думку Турена, замінюють класи, таким чином вони стають соціальними діями сучасності.

Турен – активний прихильник концепції постіндустріального суспільства, яке він характеризує як суспільство, яке визначається соціальними і культурними, а не економічними чинниками. Для Турена постіндустріальне суспільство – це класове суспільство з глибокими соціальними конфліктами, що проявляються насамперед у боротьбі між панівним класом, технократією і професіоналами. Студентству як особливій соціальній групі вчений надавав виняткову революційну силу, а травневі події 1968 року розглядає як революційну ситуацію, що позначила для Франції перехід від індустріального до постіндустріального суспільства [7]. Отже, постіндустріальне суспільство постає епохою зростання революційних настроїв та змін, класової боротьби та соціальних рухів, які породжують низку нових недосліджених проблем пов'язаних з плюралізмом конфліктних ситуацій, які виникають завдяки сучасному розвитку суспільств.

Вагомий внесок у становлення і розвиток концепції інформаційного суспільства зробив видатний японський дослідник, професор університету Аоморі (Японія), засновник і президент Інституту Інформаційного Суспільства Йозеф Масуда. Показово, що майже хрестоматійна сьогодні праця «Інформаційне суспільство як постіндустріальне суспільство» (1981) відштовхувалася не від теоретичних міркувань, а від реальної практики. У книзі автор ретельно розглядає стан японського суспільства, проекти розвитку його комунікаційної інфраструктури та інформаційної промисловості. Він аналізує різні аспекти майбутнього суспільства. Головна посилка Й. Масуди зводиться до твердження про те, що «інновації в інформаційних технологіях — це прихована сила соціальної трансформації, яка виражається в радикальному збільшенні кількості і якості інформації, а також в зростанні обсягів інформації». Масуда висловив припущення, що поступальний розвиток комп'ютерної техніки призведе до того, що провідною галуззю в економіці з часом зробиться так зване «інтелектуальне виробництво», тобто виробництво інформації та знань, які будуть збиратися і поширюватися за допомогою новітніх інформаційно-телекомунікаційних технологій. При цьому Масуда, з нашої точки зору, дещо ідеалізує народжуване інформаційне суспільство, висловлюючи думку про те, що воно зробиться безкласовим і безконфліктним з невеликим урядом і державним апаратом. Очевидно, що інформаційне суспільство так і не стало суспільством загального благоденства. По суті цього нового типу суспільства притаманні ті ж самі соціальні протиріччя, що і суспільству індустріальному, з тією лише різницею, що в нових умовах сталося ускладнення самих відносин і соціальної організації як такої. У систему відносин просто додався інформаційний фактор. Тому однозначно говорити про безкласове і безконфліктне суспільство, як це робить Й. Масуда на противагу А. Турену, не варто.

Й. Масуда вважає, що майбутнє суспільство за всіма параметрами докорінним чином відрізнятиметься від попереднього. Воно функціонуватиме як соціальний організм, який ґрунтуватиметься на основі інших, відмінних від традиційних, принципів організації. Зокрема, одна з особливостей радикальної

трансформації майбутнього суспільства полягає в тому, що має докорінно змінитися мета суспільства. Вона полягатиме не у виробництві товарів і задоволенні матеріальних потреб, а у створенні повноцінних умов життя і пошуку можливостей для людської реалізації [8]. Тобто, соціальні практики будуть направлені на творчу діяльність реалізації людського потенціалу, які покращать умови життя людини, а не на безперервне споживання та виробництво. Все це вказує на утопічний характер думок японського вченого, особливо, дивлячись на розвиток сучасних суспільств, які можна охарактеризувати інформаційними. Дані суспільства не позбавились від виробництва та споживання, що звісна річ руйнує капіталістичну систему, від якої вони не можуть відмовитись. Але в той же час змінилися акценти розвитку людини, яка проявляє свою активність не тільки через споживання, але й через індивідуалізований характер праці, творчості та самореалізації. Отже, індивідуалізація соціальних практик демонструє цінності сучасних суспільств, як цінності поєднання капіталістичного устрою життя у поєднанні з потенціальним розвитком людської індивідуальності – самореалізації, творчої діяльності та активності, тощо.

Інші вчені розглядають соціальні трансформації, пов'язані із зростанням інформаційних процесів, виходячи з ідеї соціальної спадкоємності. Практично не використовуючи термінологічний апарат теорії інформаційного суспільства, вони, тим не менш, пропонують власну методологічну базу для наукових досліджень процесів інформатизації соціального життя. Це роботи Г. Шиллера, Дж. Гершуні, Ю. Хабермаса, Е. Гідденса та ін.. Культура інформаційного суспільства в рамках таких уявлень тісно пов'язана з концепцією «масового суспільства», що потребує окремого концептуального соціологічного дослідження.

Висновки: 1. Особливості сучасного соціологічного аналізу індивідуалізації соціальних практик як цінності соціокультурного розвитку людства в інформаційну епоху характеризуються: відсутністю загальної соціологічної теорії, що обґрунтовує питання цінності індивідуалізації соціальних практик. 2. Зміна індивідуалізації соціальних практик впливає на формування нової людини сучасної інформаційної епохи, якій притаманні: пошук реалізації творчого потенціалу, цінність людської свободи та індивідуальності. 3. Людська активність та індивідуальність спрямовані на задоволення особистих проблем, а також у потенційному зростанні цінностей інтелектуального розвитку та сфери послуг. 4. Соціальна індивідуалізація особистого життєвого шляху індивіда у межах швидкозмінного соціального середовища має складний характер буття, який супроводжується низкою соціальних проблем, які детермінують образ життя людини її цінностей та відносин з іншими людьми. 5. Відбувається докорінна трансформації суспільств, яка характеризується зростанням потреби у інформації, знаннях, інтелектуалах, активних індивідах здатних до самореалізації та постійного зростання й підтримки власного творчого потенціалу.

Список використаних джерел

1. Маркс К., Энгельс Ф. Сочинения., 2-е изд., М.: ГОСПОЛИТИЗДАТ, 1955-1981. т. 46, Ч. I, с.100-101.
2. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / Пер. с англ. под науч. ред. О. И. Шкаратана. — М.: ГУ ВШЭ, 2000. — 608 с.
3. Белл Д. Социальные рамки информационного общества // Новая технократическая волна на западе. — М., 2003. — С. 115-123.

4. Маклюэн Г. М. Галактика Гутенберга. Становление человека печатающего [пер. с англ.] / М. Маклюэн. – М.: Академический проект, 2005. – 496 с.
5. Маклюэн Г. М. Понимание Медиа: Внешние расширения человека [пер. с англ.] / Г. М. Маклюэн. – М. : КАНОН-пресс-Ц, 2003. – 464 с.
6. Тоффлер Э., Третья волна. – М.: АСТ, 2010. – 784 с.
7. Турен А. От обмена к коммуникации: рождение программированного общества Текст. /А. Турен //Новая технократическая волна на Западе. М. : Прогресс, 1986. – С.229-239.
8. Masuda Y. The Information Society as Postindustrial Society. Washington: World Future Soc., 1983. – 171 p.

Отримано 05.11.2013 р.

УДК 303.09, 303.8

Кучко О.Є °

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, факультет соціології, студент 4 курсу ОКР «бакалавр»

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ФОРМУВАННЯ ВИБІРКИ WEBRDS ДЛЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНТЕРНЕТ-СПІЛЬНОТ

В статті йдеться про застосування методу формування вибірки RDS в Інтернеті. Зокрема її застосування щодо дослідження інтернет-спільнот, соціальних груп. Розглядається як вітчизняний, так і зарубіжний досвід. Окрема увага приділяється використанню методу у соціальних мережах, валідності цих результатів, перевагах, недоліках, специфіки та перспективи запровадження.

Ключові слова: webRDS, RDS, соціальні мережі, соціальні групи, інтернет-спільноти, вибірка, Інтернет

В статье речь идет о применении метода формирования выборки RDS в Интернете. В частности, ее применение к исследованию интернет-сообществ, социальных групп. Рассматривается как отечественный, так и зарубежный опыт. Отдельное внимание уделяется использованию метода в социальных сетях, валидности этих результатов, преимуществ, недостатках, специфике и перспективы внедрения.

Ключевые слова: webRDS, RDS, социальные сети, социальные группы, интернет-сообщества, выборка, Интернет

The article refers to the application of the method of sampling RDS online. In particular, its application to the study of online communities and social groups. We consider both domestic and international experience. Special attention is paid to the use of the method in social networks, the validity of these results, advantages, disadvantages, and specific implementation.

Keywords: webRDS, RDS, social networks, social groups, internet communities, sample, Internet

Актуальність теми. Розвиток Інтернету дає змогу не тільки розглядати його як об'єкт дослідження, але і як середовище, джерело набору респондентів, формування вибірки. Тому більшість традиційних офлайн-методів формування вибірки намагаються апробувати онлайн. Це дає перевагу у швидкості проведення та затрат ресурсів. Зокрема мова йде про метод RDS (вибірки, керованої респондентом). Він вже довів свою ефективність для дослідження латентних та важкодоступних груп. Зокрема можна згадати дослідження наркоманів, хворих СНІДом, гомосексуалістів [8].